

ŠTEV.
BROJ 6.

* V LJUBLJANI, JUNIJ 1929. *

LETO
GODINA XI.

IVO MAJCAN:

Uvek odvažniji.

Stupamo zacrtanim putem naprednosti u susret lepšoj budućnosti. Ne osvrćući se na sebičnost, koja titra na licima ljudi, koji ne osećaju ljubavi, koji ne će da se pokore i da razume zakone pravde i poštenja, i koji ne će da uvide i oseću ono, što čoveka potpunim čini — posmehuju se našoj ideji, našim ciljevima i osećajima našeg čistog srca i plemenite duše, koja ne pozna mržnje i zloba, mržnja i nerazumevanje građanske, narodne i državne dužnosti.

Duševno i telesno jak, zdrav, dobar, pošten i plemenit čovek neumorno i uz razne zapreke — rušeći ih i obarajući klipove, koje mu se podmeću, deluje neumorno i sustavno na svetlom polju istine i pravde, u duhu ljubavi i ravnopravnosti — dajući dejstvom primere omladini našoj, a ne samo rečima. Delima ćemo odgojiti valjane sinove narodu i odvažne braniocce državi, koji će narod i državu učiniti sretnima, jer država može biti sretna jedino onda kad su njezini podanici zadovoljni, kad su pripravnici na žrtvovanju za nju, jer državu čini sretnom — ne zakoni, već dobar odgoj i blagostanje i zadovoljstvo njenih članova. Tako valja da radi svaki Soko, jer samo takvim radom, s takvim mislima, koje sadrže plemenite i nesebične ideje — suštinu onoga čime uzdižemo narodnu i državnu moć, zdravlje i veličinu, moći ćemo ostati na putu, koji vodi k istini,

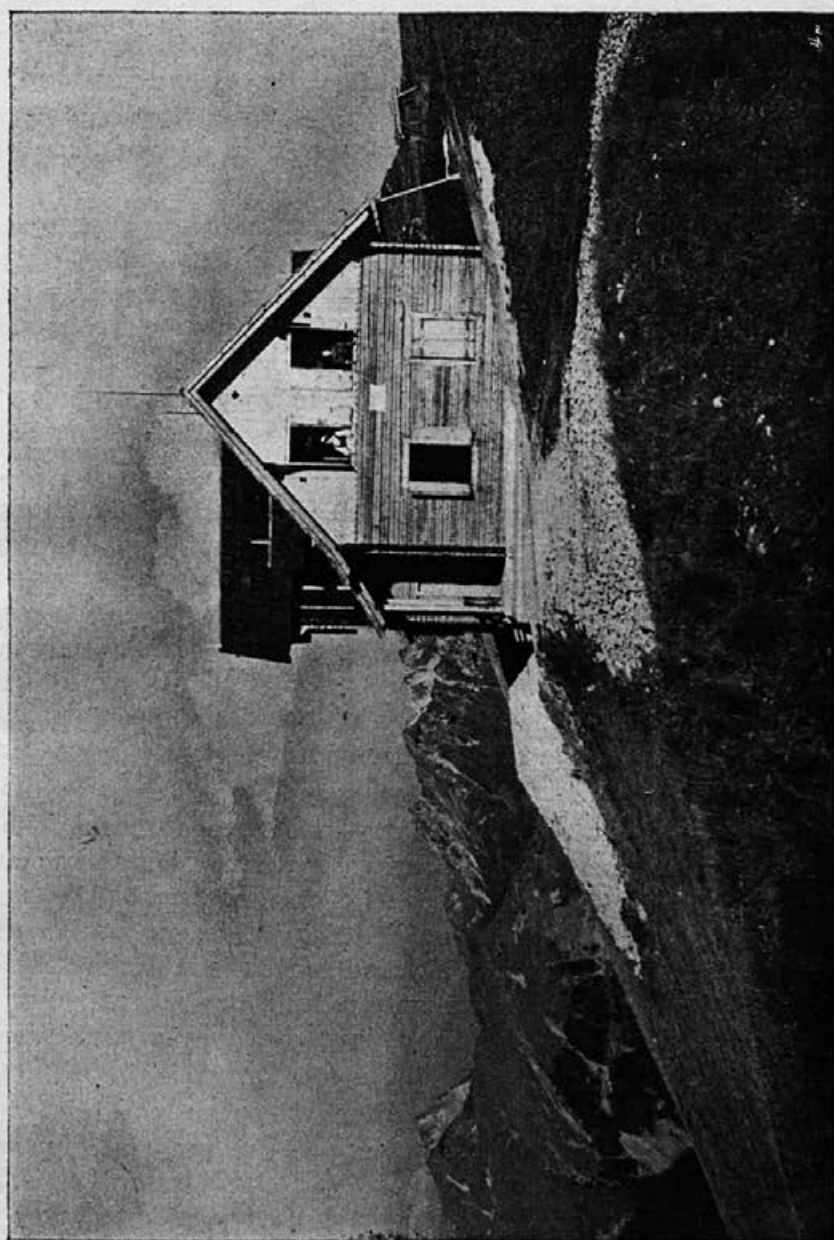
svetlosti i pobjedi. Pripravni na žrtvovanja za sokolske i narodne ciljeve moći ćemo ostati izvan dohvata one pogubne mane, koja truje i razara, koja kruži, uništava i obara narodno i državno jedinstvo. — Uvek moramo biti pripravni na žrtvovanja ličnih interesa, u koliko nas ne iscrpljuju za taj amanet naše budućnosti, jer nam je narodno i državno jedinstvo sveto. — Zar da opće narodne i državne interese podvrgnemo svojim ličnim — egoističkim, koji bi od nas učinili izrode, kukavne licemerice i puravce, koji rade na štetu naroda i države, kad uvjet našeg jugoslovenskog napredka leži u općem narodnom dobru i državnoj sreći? A uslov državnoj sreći je zdrav i zadovoljan narod vaspitan u duhu narodnog i državnog jedinstva, a takva mora biti naša država i narod u njoj, da uzmogne biti važan činitelj slavenske uzajamnosti i lepše budućnosti.

Država naša — sveta je tvorevina — nikla iz krvi i kostiju junaka naših. Veličanstveni i bujni je to cvet nakvašen suzama majka i sestara naših. Bujan je to pupoljak orošen i napojen vapajem i krvlju naše dečice nevine, preko čijih života je hteo naš vekovni severni i zapadni krvnik uništiti i istrebiti pleme naše. — Braćo! Jeste li u groznim, burnim i olujnim vremenima, kroz sumrak i tminu u duhu gledali, kako krvnici slavenstva sa oštrim mačem, na crno obrubljenom pergamentu, krupnim i mrskim slovima pisahu historiju uništavanja našeg naroda i slavenstva — dok trublje njihove podmuklim i divljim glasovima navješćivahu pogrebnu sprovodnicu narodu našem i duši njegovoj! Duši?! Kako ironički i s prezirom se moramo nasmejati i gledati te namere i odluke slavenskih neprijatelja — jer najviše što bi postići mogli — jest to, da se u našoj krvi zaduše, a ne kako su oni mislili napoje, jer slavenska krv i duša ne trpe nametnika. Slavenska duša je stvorena i namenjena da obnavlja i preporada, jer je mekana, široka i plemenita.

Ne, vi mlađi niste mogli to videti i pravo oceniti, jer ste istom snivati počeli o našoj ideji, a ne i o opsežnom programu i cilju, jer cilj, koji si je ideja sokolska postavila, neiscrpiv je i večan. U tom cilju leži naš život, napredak i budućnost. Svet je on.

Srce nam para i dušu pripište pomisao, da i danas iza tolikih patnja i žrtvovanja imade ljudi, kojima krabulja na licu sotonski smeh sakriva — i likovati počnu čim si mogu u svojoj bujnoj, ali neostvarivoj mašti zamišljati povratak k prvašnjim vremenima, kada su kao plaćenici krvnika naših, sejali mržnju i razdor među rođenom braćom.

Ali junaci u muževnoj boli i radosti, u ratu i miru, u ljubavi i preziru — svesno i hladnokrvno, bez uzrujavanja i pre nagljenja; mirni, ponosni i odvažni, s neoborivom voljom i čeličnom energijom i samosvešću — pratimo misli i poglede, odluke i pokrete, pripreme i dejstvovanja niskih i kukavnih trovatelja, koji hoće da truđu naše telo, da kruže narodni ugled i da podcene državnu moć i ugled. S

Koča na Golici (Karavanke). (zhodišče Jesenice.)

posmehom motrimo njihovo puzanje i napinjanje — mračnim mislima zadojene duše i mozga, koji nastoje uvek nešto pronaći, čime bi mogli štetno delovati na prirodni i evolucionarni razvoj duševnog razvedrenja i oslobođenja i narodnog i državnog učvršćenja preporođenog jugoslovenstva i ponosne majke Jugoslavije.

Naši unutarnji i vanjski neprijatelji to dobro osećaju, ali i uza svu njihovu opreznost — Soko — ne samo, što prati njihov rad, već i u njihovu sebičnu i pokvarenu dušu čita — i ostavlja ih zavaravati se i uobražavati si, dok im jednoga dana ne će na nadutu glavu položiti svoj teški — historijski mač. —

Ovo poručujemo svim kukavnim i opreznim puzavcima oko narodnog i državnog jedinstva — i dovikujemo im: »Poznamo vas i samo sažaljenjem, ali i s odvratnošću i prezirom motrimo na vas i na vašu zakrabiljenu rabotu. Sokolski vam unapred kažemo, što hoćemo i što od vas — ne očekujemo, već zahtevamo. Zahtevamo i zato, to si zapamtite, jer to hoće narodna duša i težnja, to hoće državno jedinstvo, ponosna i jaka Jugoslavija, to hoće i budućnost naša i sveslavenska. A zahtevamo da prestanete dok je još vremena.«

Mi stojimo uvek spremni i u pozoru, jer plameni žar iz žrtava preda naših još gori, i jer krvlju natopljena Jugoslavija — ta zemlja nam sveta, krivnjom vašom — još ne oseća duhovnog jedinstva sinova svojih. A dok taj plamen ne rasvetli srca i ne napoji duše svim sinovima i kćerima zemlje nam svete, da osete veličanstvene i svete žrtve, kojima se klanjati moramo, i dok bude ta zemlja sveta osećala, da se sinove njezini za pleme i veru pitaju, dotle bićemo uvek — uvek spremni da čuvamo to, što je kroz vekove — žrtvama stvarano i sada delomično ostvareno.

Kosovska — Vidovdanska škola — sveta, spasonosna škola i okrutno rubljenje glava našim neumrlim Zrinjsko-Frankopanima još nisu našli odziva i skrovišta u srcima i dušama stanovitih sinova našega naroda. Sveti duh preda naših još nije izazvao odziva u tim ljudima, kojima ništa sveto nije, niti ono za čim je stolecima narodna duša težila. Njima nije sveta ona misao, koja nas je vekovima grejala, bodrila i k pobedama — oslobođenju vodila — iz ponižavajućih ropskih okova. —

Ti ljudi, niti danas, možda uzdignuvši se na položaje preko žrtava, koje su domovini na oltar položene — ne osećaju zahvalnosti za one, koji su patnjama i krvlju jedinstvo i slobodu naroda i države stvarali. Varaju se ako misle — zapostavljajući te pionire našeg ujedinenja, postići ono, što su uvek želeli — da naime u narodnoj duši stvore ravnodušnost za opće narodno i državno dobro i podređivanje narodnih i državnih interesa — lokalnim ili ličnim sebičnim. Idealni junaci, koji su prkosili našim vekovnim tlačiteljima i krvnicima, ponosno i muževno snažali su poniženja, zato će očajno i krvavo braniti

narodnu slobodu i jedinstvo. Ti junaci u slučaju nepravde mogli bi podnašati poniženja i s onih mesta, s kojih imaju pravo očekivati bodrenje. I ako bi s bolom u duši sve to do određenog vremena strpljivo podnašali, klonuli ne bi, već bi se protiv svake nove nepravde s podvostručenim energijom i voljom, ustrajno i odvažno borili i nikada dozvolili ne bi, da narod, koji je kroz stoleća muževno prkosio raznim burama i olujama, ne bi bio svakog trenutka spreman da ponovi golgotu za očuvanje svoje slobode i svete zemlje, na čijim je hridinama i klisurama naš krvnik krvoločne zube skrhao.

Ponosniji i odvažniji budite Sokoli i Sokolići, jer ste junaci svetla i visina. Obzorje nam se širi, jer istinom, ljubavlju i pravdom — igrajući, al ne šaleći se — lahko svladavamo prijatelje laži, mržnje i mračnih udubina. —

Šta se ne pristoji.

e pristoji se da gledaš u stranu kad s kim govoriš. Gledaj u lice onome, s kim govoriš.

Ne pristoji se pitati: »Šta?« ako čega ne razumeš. Pitaj slično, n. pr.: Šta želiš, molim, oprosti, ne razumem, ili slično.

Ne pristoji se mnogo govoriti o sebi. Ne misli da tvoja malenkost svakoga zanima.

Ne pristoji se upadati ljudima u reč. Ako ćeš nešto da kažeš, pričekaj, da dođe red na tebe, zatim govori.

Ne pristoji se komu uzvratiti s rečima: »Ti lažeš«. To je strašna uvreda. Ako imaš prigovor o istinitosti tvrdnje moraš taj izjaviti lepo i uljudno, recimo: »Ja bi sudio o tom drukčije«, ili »Moguće se buniš«, ili »Moguće je to ovako« ili slično.

Ne pristoji se reči: »Časti mi«, jer je moguće da se buniš i jer ipak nećeš, da bi radi pomutnje zakleo se na čast. Isto ne govori: »Duše mi« jer time ništa ne dokažeš. Pošten čovek veseli se na poverenju, da mu ljudi veruju iako se ne zaklinje.

Ne pristoji se zahtevati sa zapovjedajućim izrazima. Za svaku stvar moli iako imaš pravo na nju. Uljudnost je znak odgoja. Molba nije nikakva žrtva.

Ne pristoji se, ako se za uslugu ne zahvališ.

(Iz lista »Sokolske Besedy« preveo I. B.)

Цар Петар.

Сјетан мјесец чара врх Врачара.
Царске дворе ишарале боре...
Код Тополе божјаци се моле.
Врх Авале чавке попададе...

Шест година с пет грабљивих цина,
Са три цара и два отмичара,
С пет силника и људских крвника —
Боја бисмо дух не уморисмо!...

Наша села, пољане и врела
Тмурна ћуте и на ускрс слуте!...
Сину зора с Егејскога мора

И озари наш завичај стари.
Гракну врани... Гмижу каравани.
Петар Први к Биограду врви!...

Svet u budućnosti.

Kad je pre 50 godina uveden telefon, ljudi su ga smatrali kao neko čudo, i mnogi nisu mogli verovati, da će biti moguće prenositi čovečiji glas žicom. Danas znamo, da je moguće čovečiji glas prenositi i bez žice, i u kratkom vremenu biće bezžični telefonski razgovori između Amerike i Evrope, što više i među udaljenijim krajevima nešto običnoga. Ali to je još samo početak. U bliskoj budućnosti dobićemo također brezžične dalekozore, tako da ćemo videti svoga američkoga prijatelja, s kojim se budemo razgovarali telefonski. Zabavljati ćemo se s njim telefonski i ujedno ćemo videti jedan drugoga, kao da bi sedeli skupa u sobi, iako ćemo biti udaljeni više hiljada kilometara.

Radio je još u »dečjim povojima«. Njegov razvoj približno je takav, kao što je bio automobilizam pre četvrt stoleća. Doći će vreme, kad ćemo slušati govornike i orkestre na daljini od 100 km i videćemo ih također. Ta tvrdnja je jednako opravdana, kao kad bi neko pre 200 godina opisivao sadašnje stanje. Radio je bez sumnje najveći znanstveni napredak sadašnje dobe, pri tome mislimo samo na

bežžičnu telefoniju i telegrafiju. Bežžično prenošenje električne snage dobićemo uskoro, s tim ćemo doseći od otkrića željeza najveći napredak što ih industrija poznaje. Pokusi u tom pravcu opravdavaju tvrdnju zadnjih godina, da je bežžično prenošenje električne snage već danas moguće. Najviše će dobiti time vazduhoplovstvo. Jer pitanje opskrbe pogonske snage dosada još nije rešeno. Mislim, da će razmerno kratka doba doneti bežžični pogon aviona, i uređenje električnih centrala biće za svakoga samo od sebe razumljivo. Bežžični prenos snage ne bi pomogao avionima samo na brzini, nego bi im dao i veću neovisnost o vremenu. Na taj način biće omogućeno brzinom doseći visinu koju želimo. Nije više daleko čas, kad će biti uređena između Amerike i Evrope dnevna vožnja za putnike avionom.

U nekim drugim strukama, kao n. pr. kod rasvete, prouzročiće bežžični prenos električne snage pravcati prevrat. Putnik ili istraživač u novoj dobi imaće sa sobom u svojoj opremi mali aparat, koji će mu davati na svakom mestu svetlo i snagu. Električno osvetljenje vršilo bi se bez žica. Buduće pokolenje dobivaće bežžičnim putem svetlost i toplotu, pa i hladni zrak ljeti. Najizdatnija upotreba bežžičnog prenašanja snage biće za uspeh ljudstva produkcija umetne kiše. Na tom polju rade već 35 godina i verujem da ćemo dobiti umetnu kišu. Pustinje promenimo u cvetuće zasade, i opskrba ljudstva s potrebama vršiće se po tačnom znanju. Izrađivanje umetnoga gnoja iz zraka pomoću elektrike biće ogromni napredak. Dakle smemo se seliti. Za sto godina biće ljudi mnogo drukčiji i razlika među nama i našim potomcima biće mnogo više, nego među nama i našim dedovima.

(Iz lista »Sokolske Besedy« preveo I. B.)

A. DOLINŠEK:

Sokolska koračnica.

Ponosno stopaj, četa smela,
glej prapor čist ko jasni dan!
To prapor složnega je dela,
vse brate zove nas na plan.

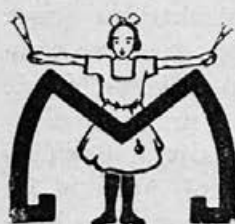
Naš prapor dviga se visoko
in vidi ves slavenski svet,
široko gleda bistri Sokol,
zaslužnjen brat je njemu svet.

Ta prapor je ko ščit prosvete
za troedini rod in dom.
Ta prapor bode ščit osvete,
ko morda bukne bojni grom.

Ponosno, četa, stopaj dalje,
da čuje nas vse zemlje krog.
Nam v srcu narod in naš kralj je.
Oj zdravo in pomози Bog!

Peš na morje.

(Dalje.)

ed tem časom pa nam je Nikec preskrbel precej zabave, čeprav mu je to povzročilo mnogo jeze in skrbi. Za kosilo smo imeli preveč masti, ostalo nam jo je več nego polovico v pločevinasti škatlici. Ker smo razdelili ves provijant vedno enakomerno med vse, je moral Nikec nositi mast. Ob popolnoma jasnem nebu se mu naenkrat zazdi, da pada dež. Mi se mu seveda smejemo, a on trdi svojo naprej, češ, saj mu ves čas nekaj kaplja zadaj na noge. Ko se ne zmenimo več za njegove bajke, tedaj se naenkrat ves prestrašen ustavi ter sname nahrbtnik. Dognal je, odkod prihaja skrivnostni dež! Mast, ki jo je dal v Čabru v nahrbtnik, se je v njem stopila, ga polagoma prepojila — ter začela kapljati Nikcu na gole noge. To odkritje seveda ni bilo kaj prijetno. Nahrbtnik, ki ni bil njegov, je imel velik masten madež. Kaj bo rekel gospodar? No, potolažimo ga, da je nahrbtnik že precej slabe vrste in da bo vodja že govoril z br. Tonetom. Ker ni bilo v bližini nobenih hiš, sfrči nesrečna pločevinasta škatla s preostalo mastjo v Čabranko. Tako je tudi ta incident poravnan.

Dolina se je medtem že razširila in cesta nas zapelje na levi breg v Slovenijo. Dan se je že nagnil proti večeru, ko dospemo zopet do končne postaje Osilnice, vasi ob izlivu Čabranke v Kolpo. Že poprej smo sklenili, da ta dan ne iščemo prenočišča v vasi pod streho, marveč da bomo enkrat prenočili pod milim nebom.

Zato zapustimo vas in iščemo blizu ceste pripravnega prostora. Kmalu najdemo par korakov od ceste pod hribom lepo tratice. Vse naokrog in daleč v hrib raste praprotni. Nekateri jo hitimo nabirati in pripravljati ležišče, drugi pa pomagajo kuharju. Zložijo ognjišče, nanosijo suhljadi in narede stojalo za kotel.

Kmalu so postelje pripravljene in tudi čaj se že kadi v skodelicah. Sir, kruh in čaj, to je naša večerja. Seveda našemu Janezku bi bolje dišala ocvrta jajčka, a kaj, ko ne spremlja sinčka na vseh njegovih potih predobra mamica. — Po končani večerji določimo nočno stražo ob našem taboru in ležemo spat.

Tiho je vse okoli nas, le semtertja narahlo zašumi gori nad nami v gozdu. Tam spodaj pod cesto šumi skrivnostno Kolpa, kakor bi se nekje tihoma razgovarjali. Zaviti v pelerine gledamo skozi veje v nočno nebo in sanjamo bogve kaj. Kakor temna senca stoji ob strani ležišča naš stražnik in se bori s spancem in mogoče tudi s strahom. Rad bi se zapletel s kom v pogovor, a vse že objema spanec. Tako

ostane sam. Prav počasi mu minevajo minute. Večkrat posveti skri- voma z električno svetilko na uro, da vidi, je-li že minul njegov čas. A minulo je mogoče le kakih 10 minut. Še je treba čakati, stražiti, gledati v temno noč in se znova boriti s spancem. Ko pa končno vendar preteče njegov čas, se skloni k svoji »smeni«, mu preda službo, leže na njegovo mesto in se stisne k drugim. Tako potekajo nočne ure.

Ko pa se noč nagiblje že proti jutru, zavejejo od Kolpe sem mrzle sapice. Tedaj je našega spanja konec. Zavijamo se sicer bolj in bolj v naše pelerine, a mraz prodre skozi nje in nam seže do kosti. Le naš debeli Francelj še nemoteno smrči dalje, zavrt v svoji dolgi pelerini. Ker pa je le premrzlo, naberemo še v mesečini nekaj dračja in za- kurimo ogenj, da si ogrejemo premrle ude. Naš kuhar stopi kar hitro v akcijo in nam skuha čaj, da se ogrejemo še znotraj. Kmalu smo zopet topli in oživiljeni. Živahno kramljamo o romantičnosti pretekle noči. Nekateri nagajivi jezički pravijo, da je imel Janezkov strah precej velike oči, pa da se je Janezek na straži bolj slabo boril s spancem. Fant je seveda hud, a to le še bolj podžiga nagajivce.

5. Osilnica—Brod na Kolpi—Delnice.

Medtem začne jutranji svit razganjati nočne sence, zato se podamo zopet na pot.

Dolina reke Kolpe se večkrat izpremeni. V začetku bolj široka postane kmalu ožja in zlasti pri vasi Kuželj precej romantična.

Končno se začne odpirati in kmalu zagledamo pred seboj našo opoldansko postajo Brod na Kolpi. Majhno mestece je, ki se razprostira na obeh bregovih Kolpe. Je važno križišče cest. Kar štiri se križajo tu. Prva vodi navzgor v Delnice, po drugi smo prišli mi, tretja pelje na postajo Brod-Moravice, četrta pa preko mostu v Kočevje.

Ko si na »brzo roko« ogledamo mestece, dvignemo na pošti izkaz- nice za četrtinsko vožnjo na Sušak, potem pa si poiščemo zopet pri- praven prostor za opoldanski odmor. Sreča nam je zopet mila. Preko mostu ob Kolpi trata, do vode izkopane nekake stopnice, pod bližnjim drevesom majhen studenček. Vse kakor pripravljeno.

Pa hajd, hitro po potrebni živež in po drva, nato pa v počasi tekočo, skoraj plitvo Kolpo. To se prileže! Voda je precej gorka in toliko globoka, da se da ponekod tudi plavati. Zato temeljito izrabimo to priliko. Za kosilo nam pripravi ta dan naš kuhar izvrsten pražen krompir, seveda ne brez kritike.

(Dalje prihodnjič.)

Koritnik.

a Perunjem vrhu se je vršila — tega je že dosti dosti stoletij — sredi malega travna trizna, pogrebna slovesnost za umrlim starešino. Ko so se bojne igre končale, se je pričela strava, pogrebna pojedina. Proti sklepu se je dvignil v zboru sivo-lasi Budislav ter izpregovoril mrtvemu na čast:

»Spretnega in okretnega moža nam je ugrabila mrzla Morana. Izborno je znal ravnati obče zadeve. Njegov duh se mi obrazuje liki sedmerobojna mavrica. Vijolična proga v dogi mi pravi, da je bil rajni Zemidrug prijatelj reda. Indigasta črta znači njegovo dobrodelnost, jelite? Modrina kaže na njegovo umnost in modrost. Zeleni vap razodeva zmernost. Rumena barva mi ovaja previdnega trgovca, ki zna paziti na žolto zlato. Pomarančasti pas pomeni njegovo vnemo za petje, narodne šege in običaje, a rdeča šarota ponazoruje pokojni kovo skrb in nego za mir. Mir in pokoj njegovemu navu! Mir in red in sloga je tudi geslo nam vsem, ki se razumevamo v govorici Slavov slavnih.«

»Po pravici si golčal, Budislav,« se je oglasil doglavnik Gojmir. »naša misel je vsa in vselej uprta v sporazum in edinost. Ne da bi se koga bali. Strah in zona sta neznana našemu rodu. Ali žal, naš ljuti sosed nas je tolikrat nepripravljene zalotil, napadal in daleč izpodrinil iz nekdanjih ozemelj na zapadu. Mi se zanašamo na sklenjene pogodbe, Tevtoni pa vsekdar najdejo pretvezo za naval. Da bi jih Stribog...«

Še ni dogovoril, kar plane v suhoto junak Zovolj. »Budislave in vsi, ki godujete!« jim javi, »črno novico prinašam. Sovrag je udaril preko mejá. Primate za sulice in oščepe! Vsi na plan, za boj in bran!«

In usuli so se pred stajo, kjer je bival Svantovitu posvečen krajsen belec. Oskrboval ga je najvišji žrec, spoštovan med narodom kakor sam kralj. Na tem konju je bog Svantovit križaril ponoči, boreč se proti neprijateljem. Zategadelj je bil konj zarana često znojen in potan od bliskovite ježe.

Hoteč videti in vedeti, kako se izteče bližnji pohod, so postavili svečeniki trajno pregrajo pred hramom. Za vsako so zasadili dve kopji v tla, poprek pa položili tretje kopje. Po slovesni poklonitvi in molitvi je duhovnik Ljubej potegnil konja na povodcu k pregrajam.

»Z desno nogo je najprej prestopil belec! Dobro znamenje!« je završalo v množici. »Sreča bode z nami. Slava Svantovitu!«

A sedaj je kazalo odposlati izvestnika proti sosednim občinam z opozorilom, naj se pripravijo na srdito borbo. Svantovitovi službi je bilo prideljenih tri sto jezdecev. Dva sta odrinila. Od kraja je šlo

zadovoljivo. Obredla sta mnogo vasi in zaselij. Potem je vstala vihra, kakor da jo je poslal sam Črnobog. Sneg se je začel usipati kot bi ga iz vreče iztresal. Skoraj so bile z mrzlim prtičem pokrite poslednje pomladanske prekopenje.

»Kaj bode, Kragulj, s krmo za živali?« je vprašal Jelen.

»Tudi jaz si glavo belim«, je pritegnil tovariš.

Še nekaj časa je minilo, pa sta morala obstati. Ob gozdiču sta si napravila ogenj, da bi si spekla divjačine. Konja sta medtem iskala brstičev in drobnih popkov po grmovju.

»Svantovit, smiluj se nama! Živali sta pod tvojo zaščito, iz tvo-
jega oboral« je goreče molil Jelen, ves v skrbeh za plemenita jahanca.

Nauživši se južine, sta se poslanca ozrla po iskrih belcih. In glej čudo! Okoli grmovja je mrgolelo po tleh vse zeleno srčastih listov na dolgih steblih. Sestradena kopitarja sta pa hlastno in slastno mulila sočno pašo. Podoba je bila, kakor da se je sleherna sled konjskega kopita, ko sta živali stopicali okoli hoste in haloze, pretvorila v bujno rastlinico.

»Ali si že videl, Kragulj, kedaj podobno ščavje?« se je rámeno zavzel Jelen.

»Še svoj živi dan ne,« se je zadivljen odrezal Kragulj, »človek bi dejal temu zelišču k o p i t n i k. Sam Svantovit ga je poslal za najina žrebca.«

Okrepčana sta moža pognala vsak svojega celaka v dir po blestečem nepregazanem celcu.

In še dandanašnji poznamo zgodnjo zel, imenovano kopitnik. Ponekod ji rekajo veruh ali vireh. Poleg abrankov in vrbovih mačic devljejo seljaki kopitnik v velikonočno butaro, da jo nesó k blagoslovu v cerkev, a potem jo kladejo živini. Toda je li komu znano, odklej se zove »asarum europaeum« pri nas kopitnik?

JULIJ NARDIN:

Pomenki o priroduoslovju.

II.

Dolga noč je bila brez spanja. Vznemirjal me je večerajšnji pogovor. V domišljiji sem si ustvarjal raznovrstne samodelne, avtomatične stroje, a nobeden ni bil niti od daleč podoben človeku. Ta krona stvarstva, ki čuti in misli, ki se veseli in trpi, ki ustvarja božanske umetnine in vklepa naravne sile v jarem, da z njimi pokorava vso prirodo; človek izumitelj moderne tehnike, ki z njeno pomočjo rije v zemljo, se prosto giblje pod vodo, drsa z vedno večjo hitrostjo po morski gladini in še hitreje po kopnem, ki ustvarja kolose, drveče čez drn in strn, premagujoče vse ovire; tisti, ki se je

vzpel kot orel v zračne višave in se pogovarja z oddaljenimi drugi, kakor bi bili vsi zbrani v eni družini, tak človek z vestjo in moralno, ki kaže ob vsakem koraku, da je v njem skrita božanska iskra — ta naj bi bil navaden avtomat?! V meni se je vse upiralo.

Moj znanec me je mirno poslušal. Ko sem končal, se mi je blagohotno nasmehnil.

»Razumem vas in upam, da boste sčasoma tudi vi mene razumeli. Napram mojim trditvam stojite približno tako kakor svoj čas cerkveni dostojanstveniki napram Galileijevim. Veliki fizik se je zavzemal za Kopernikove ideje. Učil je in dokazoval, da se zemlja vrti okrog sebe in solnca in ne, kakor se je takrat mislilo, da je naš planet središče stvarstva, ki ga obkroža nebo z vsemi nanj posutimi zvezdami. Njegovi nasprotniki so bili trdno prepričani, da pomeni zmaga heliocentričnega sestava propast vere, pravnosti in sploh vsega dobrega, so se borili z vsemi sredstvi za naivni stari geocentrični sestav. Gotovo vam je znano, kako so prisilili Galileija, da je svoje trditve preklical, in kako so ga nadzorovali do njegove smrti. Nazadnje je resnica vendar zmagala in, kakor veste, vera navzlic temu ni propadla, pa tudi tedaj ne bo, če se izkaže, da so moje trditve istinite. Saj spoznavanje ni stvar mase, ni stvar ovc, marveč le kakega bistrega pastirja. Večina je otročja, nerazsodna. Dovzetna je skoraj le za bajke, ki jih tem hlastneje vsrkava, čim manj so verjetne. Ona je in bo potrebovala vedeževalk in šarlatanov. Njim se bo vedno klanjala, jih oboževala.«

Oddahnil se je in nadaljeval:

»Govorim kakor da vas hočem prepričati. Nisem več naiven kot v svojih mlajših letih. Danes vem kako vpliva na spoznanje značaj, vzgoja, razno doživetje, poznam moč navade, tudi razumem, zakaj konstruira mizar vse najrajši z lesom, kovač pa s kovino, in se nič ne čudim, če izvaja dušeslovec vse iz duševne substance in si razlaga mehanik vse mehanično, če tedaj vsak berač svojo malho upošteva in hvali. To kaže ravno, da deluje vsak avtomat po svoji bolj ali manj ugodni konstrukciji in ureditvi. Za vas je ideja, da je živo bitje avtomat, nekaj groznega. Ne smete domnevati, da sem prišel do nje iz lahkomišelnosti ali le zaradi senzacije. Prebiti sem moral sam hude notranje boje, preden sem premagal predsodke, dobljene z vzgojo. Tam, kjer me je pustil razum na cedilu, sem si pomagal s poskusi. Posebno važna se mi je zdela ugotovitev duhov ali vsaj njih moči.

V Padovi sem v cerkvi svetega Antona položil roko na čudodelni oltar z željo, da bi mi okamenela, pa mi ni. Tovariš me je okaral, ker ni vedel, kako visoko cenim resnico nad ysako žrtev.

K spiritističnim sejам sem hodil. Tudi tu ni bilo ne duha ne sluha o kakem duhu. Le medij je govoril v njegovem imenu.

Ležal sem poleg dragih mrličev v pričakovanju, da se mi razodeje. Ganilo se ni nič, niti sence, ki so jih delale sveče.

Ko me je vodila pot mimo pokopališča, kjer so ležali rajniki vseh starosti in prepričanj, sem klical, pozival in prosil, pa se ni nihče zmenil zame, čeprav se je to godilo ob raznih nočnih urah. Enkrat samo se je prikazalo daleč na cesti nekaj majavega. Nerodno se je duh bližal in ko sem skoraj vanj trčil, se je prelevil v čisto navadnega živega pijanca.

»Mogoče pa, da vi ne vidite duhov, ker nimate za to daru«, sem ga opozoril. A on:

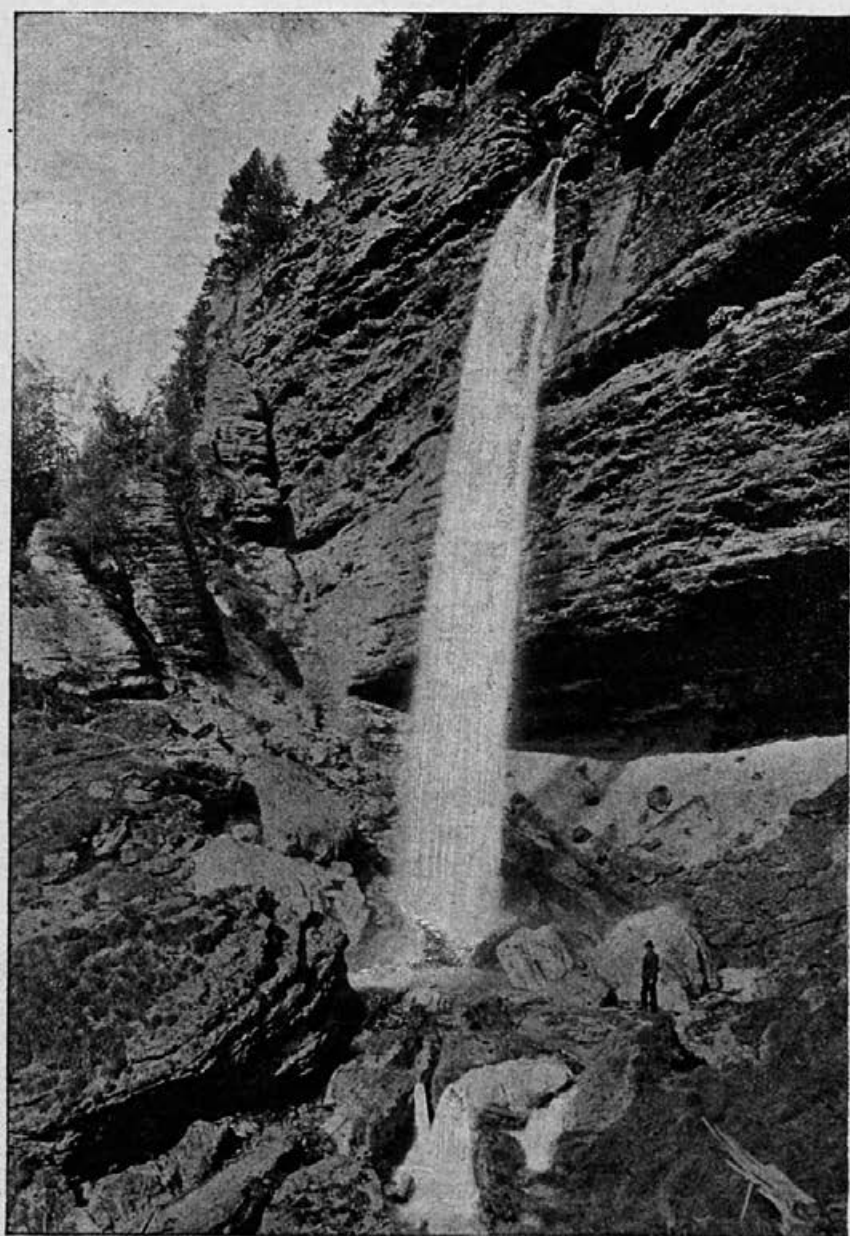
»Res da ga nimam! Moji živci so še precej dobri. Niso kakor mojih histeričnih sosedinj, ki se jim prikaže skoraj slednji dan kaj čudnega v živalski ali človeški podobi. Tudi niso kakor moje umirajoče sestre, ki je romala na postelji leže od gledališča do cerkve in se je tu hudo razveselila ob pogledu na sveto družino. — Moji možgani nasprotno delujejo, da se večkrat vprašujem, zakaj se javljajo duhovi vselej oblečeni? Ali je tudi obleka sestavljena iz snovi in iz nedeljivega duha? Ali se duh okrne z amputacijo kakega dela človeškega telesa? Kje tiči duh, oziroma duša, če lahko živi vsak del telesa zase, ako mu dovajamo hrane, kakor so pokazali poskusi? Zakaj začne pameten človek blazneti, kadar si rani možgane? Kakšna je duša, ki je popolnoma odvisna od telesa? Ne kaže vse, da je to, kar imenujemo dušo, le funkcija celega organizma, celega stroja?

Ako zasledujete razvoj naravoslovnih ved, opazite, kako napredujejo v pravcu k spoznavanju, da je živalski organizem avtomat, kako se polagoma otrešajo fantastičnih predstav. — Kemiki so včasih strogo ločili organske spojine od anorganskih. O prvih so mislili, da morejo nastati le pod vplivom življenjskega procesa, dokler ni sestavil Nemec Woehler prvo organsko spojino, sečno kislino, anorganskim potom. V tistih časih so bili uverjeni, da biva posebna življenska sila, o kateri je Galvani mislil, da jo je našel, ko je odkril elektriko v žabjih krakih.

Zagonetko človeškega delovanja so razrešili fiziologi s svojimi poskusi vsaj principiuelno s spoznanjem, da veljajo za človeka in sploh za vsako živo bitje isti zakoni kakor za stroje. To spoznanje je seveda malo simpatično za takšne ljudi, ki si ne morejo predočiti niti delovanja mišje pasti. Ti bodo vedno zavračali jasne predstave, ki jih niso sposobni, kot grobo materialistične, dočim bodo povelečevali nejasne, zmedene pojme kot vzvišene, mistične.

Natančnega mehanizma živalskega avtomata ne pozna še nihče, čeprav je že precej znanega, a treba bo še dosti odkritij. Problem je stavljen. Pot do rešitve je markirana. Potrebni so neustrašeni delavci. Trud se bo obilo izplačal.

Končal je, ko je opazil na uri, da mora oditi. Videlo se mu je, da bi rad še marsikaj povedal, a ni utegnil.

Slap Peričnik. (Izhodišče Mojstrana.)

Naraštajski dan u Bjelovaru. Kao i prošle godine, tako je i ove Naraštajski Odsek Sok. društva u Bjelovaru priredio Naraštajski dan kao vidnu manifestaciju sokolske misli kod omladine. Priredba se nije, kao što se to htelo, mogla održati na Đurdevdan radi crkvenih blagdana, pa je odgođena na 12. maj, kada je održana naraštajska javna vežba i akademija.

Javna vežba počela je u 3 sata po podne na letnom vežbalištu.

Program je bio: 1. Igre, deca muška i ženska. 2. Proste vežbe za Naraštajski dan 1929. — naraštaj muški. 3. Proste vežbe za Naraštajski dan 1929. — naraštaj ženski. 4. Ritmička devetka, vežba naraštaj muški. 5. Sprave, ženski naraštaj. 6. Sprave, muški naraštaj. 7. Ruče, uzorni odio naraštaja muškog. 8. Sprave, naraštaj muški Sok. društva u Križevcima.

Akademija održana je u 1/2 sata naveče s ovim programom: 1. M. Milić: O Naraštajskom danu. 2. Mirak: Petka — naraštaj muški. 3. Pichler: Barkarola — naraštaj ženski. 4. Karike, uzorni odio naraštaja muškog. 5. Ruče, uzorni odio naraštaja ženskog. 6. »Vrbniče nad morem«. naraštaj Sok. društva iz Križevaca. 7. Mudri: »Oj Slaveni!« — prednjaci naraštaja muškog.

Program i javne vežbe i akademije bio je za naše prilike obilan, a što je najvažnije, Naraštajski dan je postigao svoju svrhu. Sve su tačke odvežbane sigurno, vežbači su pokazali svoju spremu i volju za rad.

Proste vežbe naraštaja muškog i ženskog za Naraštajski dan 1929. sastavio je jedan naš naraštajac. Te su vežbe vrlo lepe, živahne; vidi se očito da je sastavljač uložio mnogo svoga u te vežbe, koje je sav naraštaj vežbao uvek rado i tako reći s užitkom, što nikada nije slučaj sa zastarelim i lošim sastavima.

Isto tako vežbani su po prvi put sa stavi tog istog brata i to: Ritmička devetka i petka, koje je i publika primila s istim odobravanjem, s kojim i vežbači, koji su ih izvodili.

Sprave su pokazale da u našem naraštaju ima prilično sigurnosti u izvođenju teških vežbi, koje iziskuju veliku izvežbanost, odlučnost i sigurnost. Jedno s drugim ovaj Naraštajski dan manifestirao je sav sokolski rad našeg naraštaja.

I javna vežba i akademija bile su dobro posjećene, a program je nesamo publici zadovoljio, nego ju je i ugodno iznenadio.

Taj Naraštajski dan pokazao nam je i veliki napredak prema lanjskom, a mislim, da ćemo sledećim moći dati još više i pokazati još veći uspeh. — Zdravo!

Prezident Masaryk med Sokoli. Dne 9. maja popodne je posetil prezident Českoslovaške republike T. G. Masaryk naše Sokole u Tyrševem domu, da si ogleda telovadbo američke vrste, ki jo pošlje ČOS u Ameriko na daljšo turnejo. Visoki gost je ostal med telovadci eno uro in četrt, prijazno se je razgovarjal z vsemi člani vrste. Ogledal si je telovadbo na bradlji in krogih ter proste vaje. Hodil je z vrsto od orodja do orodja, zabaval in smejal se je z funkcionarji ČOS, ki so bili navzoči v telovadnici. Posebno veselje je imel, ko je br. Supčik pokazal komično sceno, kako si preganjajo telovadci dolgčas, mojstrsko oponašanje zaljubljenega petelina in kokaši in podobno. Večkrat se je dal fotografirati z njimi in bil je kakor Sokol med svojimi brati. — Komaj je zapustil to vrsto, pa so ga obkolili slušatelji prednjaške šole in ga prosili, da se tudi z njimi slika. Rad jim je ugodil, in sicer celo večkrat v telovadnici in na telovadišču.

Tudi pri teh je opazoval telovadbo, pri vsaki vrsti se je ustavil in z mnogimi govoril. Bil je za one vesel dogodek, ki ga ne bodo nikdar pozabili. Pri odhodu je želel ameriški vrsti srečno pot in mnogo uspeha z naročilom, da pozdravijo ameriške rojake.

Češki Sokoli na poti v Ameriko. Kakor smo že poročali ima letos češko Sokolstvo v Ameriki svoj veliki zlet v Chicagu. Na željo in povabilo ameriških Čechov je odposlala ČOS v Pragi svojo vzorno vrsto in zastopstvo v Ameriko, da pozdravi tam svoje rojake in pokaže, kako se je razvilo Sokolstvo v stari domovini. V ta namen so bili izbrani boljši telovadci, ki bodo nastopili v raznih mestih Severne Amerike in se bodo udeležili tudi velikega zleta. Bivanje čeških Sokolov v Ameriki naj naveže nove stike prijateljstva med storo in novo domovino, razširi naj pa tudi čast in slavo češkega Sokolstva med ameriškim ljudstvom. V četrtek dne 16. maja je odpotovala delegacija: dr. Křovák, dr. Klinger, Müller in vrsta osmih telovadcev preko Pariza in Cherbouрга v New York, kamor došpe dne 24. maja. Po kratkem odmoru bodo nastopili po ameriških univerzah, akademijah in pri raznih sokolskih društvih ter bodo dospeli 9. junija v Chicago. Od tu bodo šli zopet v razna mesta proti zapadu, severu in severovzhodu, nakar se vrnejo zopet v New York. V celem nastopi vrsta 30krat. Ameriški Čehi želijo, da bo odposlanstvo predstavljeno tudi predsedniku Združenih držav ameriških v Washingtonu. Za stanovanje, prehrano in vožnjo bo skrbela Ameriška obec sokolska, vodja delegacije od New Yorka do Chicaga pa bo češkoslov. konzul iz Omaha, br. Stan. Ševpán, ki se bo brigal za vse udobnosti na poti. V New Yorku sprejmejo delegacijo tudi zastopniki ameriške sokolske zveze in urednik češkega dnevnika in jo bodo spremljali na vsej poti. — Vidi se, kako do podrobnosti in spretno je organizirana pot in bivanje v Ameriki. Odposlanstvo nosi s seboj 20 republikanskih zastav, ki jih pokloni sokolski mladini v Ameriki. Uverjeni smo, da bo češko Sokolstvo s svojim resnim in vzornim nastopom v Ameriki priborilo češkemu Sokolstvu nov venec zmage in slave ter bo v največji meri in v splošno zadovoljstvo izpolnilo svojo nalogo. — Tako si utira češko Sokolstvo pot priznanja in slave po vsem svetu.

Veliki angleški slovar. Oficielni besednjak angleškega jezika, Oxford English dictionary, pričet pred 70 leti, je bil dotiskan 19. aprila t. l. Prvi iztis dobi s posebno slovesnostjo kralj Jurij. Pojav tega dela, ki bo največja avtoriteta v svojem področju, se smatra za velik dogodek v svetu leksikografije. Pri zadnji obdelavi je bilo zaposlenih 6 glavnih urednikov in na stotine sotrudnikov. Obsega pa 12 zvezkov s 418.825 besedami, 1.827.306 znaki in 5000 opazkami. Stroški za to publikacijo se cenijo na 300.000 sterlingov. Priprave so se začele v novembru 1859 pod vodstvom Hartleya Coleridgea.

Kako ribo živo ohraniti. Vzemi krušne sredice, namoči jo v dobrem žganju in napolni ribi usta s tem testom. Po vrhu še naliž nekoliko istega žganja; potlej ovij ribo v zadostno množino slame in dobro pazi, da živali kaj ne raniš. Na ta način ostane pri življenju nekoliko dni.

Turščina. Poslednja izdaja turškega slovarja, kjer se je uporabila latinica, šteje samo 25.000 besed. To je malo v primeri z angleščino (100.000 besed) ali s francosčino (75.000) ali z našim Pleteršnikom, ki obsega nad 100.000 izrazov, pri čemer niso upoštevane še razne zbirke kot Šasljeva, Štrekljeva itd. Kemalovi rojaki seveda ne poznajo vsega narodnega besedišča. Neki strokovnjak sodi, da učenjaki znajo le 10.000 izrazov, srednji naobraženi do 4000, malovedni meščani 1200. Seljaki z Anatolske planote pa pribijejo z 800 izrazi.

Modrikasto mleko. Dolgo so menili, da sinja barva kravjega mleka kaže na bolezen molznice. Nemški kemik Fuchs pa dokazuje, da višnjeve točke, ki jih vidimo na mleku, niso nič drugega ko plivad ali močelke (infuzorije), neznatne živalce, čijih nastanek zavisi od prostora in posode, kjer hranimo to tekočino. Z opazovanjem se je tudi dognalo, da kravje mleko pomodri, kadar se živina krmi s pokvarjeno ali malo redilno klajo.

Iz uredništva. V. D. Subotica: Dopis smo prejeli prepozno za 5. številko »Sokolica«, za to številko pa ni več aktualen. Pošlji nam popis o poteku župnega zleta, radi ga bomo priobčili. — Vse dopisnike opozarjamo, da zaključimo list dne 10. vsakega meseca, zato je treba, da imamo dopise vsaj do 7. v rokah. — Za julij in avgust izideta 7. in 8. številka zajedno dne 20. julija.

»Sokolica« izhaja 20. dne vsakega meseca in stane letno 20 Din.

Urednik Ivan Bajželj v Ljubljani, Gledališka ulica št. 7/II.

Uprava pri JSS, Ljubljana, Narodni dom. Izdaja in zalaga Jugoslov. Sokolski Savez v Ljubljani. Tiska Učiteljska tiskarna v Ljubljani, predstavnik France Štrukelj. Poedini broj 2 Din.

Ček. račun 10.932